

קידוש

אחד הביטויים לקדושת השבת הוא ה"קידוש". הקידוש הוא ברכה שמברכים על כוס יין בשבת (וגם בחגים). אומרים קידוש לפני הסעודה בליל שבת (יום שישי בערב) ולפני הסעודה בשבת בבוקר, אחרי התפילה.

5

לקראת סיכום

הרב והוגה הדעות אברהם יהושע הַשָּׁל דיבר על כוחה של היהדות לייחד רגעים בחיים ולקדש אותם. הוא טען שבמהלך השבוע אנחנו מקדשים חפצים ומקומות, אבל בשבת אנחנו מקדשים את הזמן. אנחנו מבודדים יום אחד מתוך ימי השבוע ועושים אותו ליום נבדל ומיוחד.

היהדות מצווה עלינו להידבק בקדושה שבתוך הזמן, להידבק בקדושת המאורע, ללמוד איך לְחַנֵּךְ מקדשים וצפים ועולים מתוך הזרם האדיר השוטף בכל ימות השנה. השבתות הן הִיְכָלוֹת הפאר שלנו, בתי המקדש שלנו, קודש קודשים זה, לא הרומאים ולא הגרמנים מסוגלים לשרוף אותו. (אברהם יהושע השל, השבת, ציון מקור חסר))

- 1 השל טוען שהשבת היא כמו "מקדש" הצף על פני זרם הזמן, על פני זרם השגרה. נסו להסביר, מדוע חשוב להציף, לייחד, רגעים וימים מתוך זרם ימות השבוע והשנה?
- 2 מהי משמעות העובדה שהרומאים והגרמנים, ובני אדם בכלל, אינם יכולים "לשרוף" זמן קדוש כמו השבת?

1

משמעותו של הקידוש

קראו את הסיפור הבא, המתאר קידוש מיוחד במינו:

קשר אלחוטי

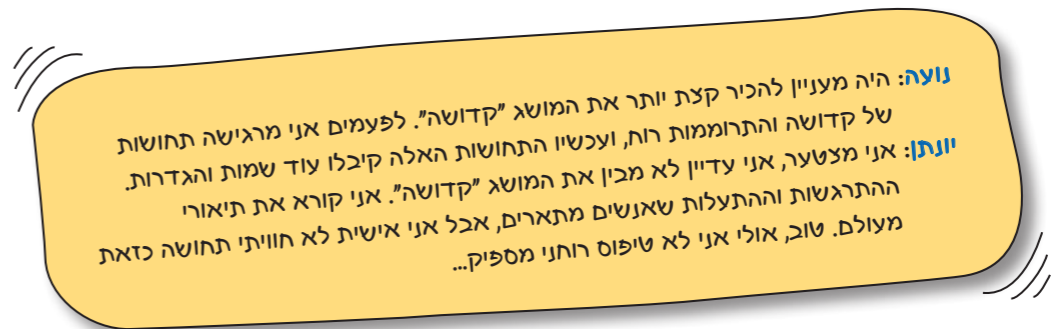
ערב שבת בשערי צידון (עיר בלבנון), מבצע "שלום הגליל" שנת 1982

ב־21:00 לערך הגענו לפאתי צידון. שם, לפי הוראה מוקדמת נעצרנו וחיכינו לפקודה אחרונה לכניסה למחנה הפליטים שמצפון לעיר. הסתדרנו בשני טורים משני צְדֵי הכביש, שדרת טנקים ארוכה ומתמשכת. ב־22:00 - משלא הגיעה פקודת הכניסה לעיר - יצרתי אני את הקשר ושאלתי להוראות חדשות. נאמר לי להמשיך ולהמתין ולהיות מוכן לכניסה מיידית.

לפתע מופיעים שני חיילים־טנקיסטים ובידיהם שני בקבוקי יין. הרי ליל שבת שלפני יום כיפור היום! והדבר המוכן מאליו ברגע המיוחד הזה הוא ה"קידוש" על היין והשבת. המתח האדיר וגם החששות עולים וצפים, אבל בקבוקי היין מתחילים לעבור מטנק לטנק. כל צוות בתוך הצריח שלו אומר את מילות הקידוש, עונה "אמן", מוזג יין למכסה של הבקבוק, לוגם, ומעביר הלאה, לטנק שאחריו. אלו היו, כך נדמה לי, הרגעים המרטיטים בחיי. נזכרתי לרגע בנס פך השמן של חנוכה והשוויתי אותו לבקבוק היין הזה שהספיק לאורכו של טור טנקים ארוך ולכל הצוותים שבהם.

באותם רגעי מתח והתרגשות, מהו הדבר שאיחד קבוצת חיילים מקרית, שהייתה למעשה חתך של עם ישראל - עירוניים וקיבוצניקים, דתיים וחילוניים, בעלי תואר אקדמאי וסתם "עמָךְ", יונים ונצים? זה היה בקבוק של יין לקידוש.

(משה פלד, מתוך: ממך אליך - ספר השבת, עורך יונדב קפלון, ידיעות אחרונות ספרי חמד, תל אביב 2010, עמ' 99)

- כיצד, לדעתכם, השפיעה אמירת הקידוש על החיילים באותו המעמד?

מבוא התפילה והסידור מחזור הזמנים מעגל החיים קיבוץ גלויות

קודש בקידוש

קראו את נוסח הקידוש של ליל שבת:

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר.
 יוֹם הַשְּׁשִׁי.
 וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם.
 וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה,
 וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה.
 וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשֵׁהוּ אֹתוֹ,
 כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל מְלַאכְתּוֹ,
 אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. (בראשית ב', א-ג)
 בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
 בּוֹרֵא פְרִי הַגֶּפֶן.
 בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
 אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בָּנוּ,
 וְשָׁבַת קִדְּשׁוֹ כְּאֵהָב הַיְבָרְצוֹן הַנִּחְלָתָנוּ,
 זְכוּרֵן לְמַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית,
 (כִּי הוּא יוֹם) תְּחִלָּה לְמַקְרָאֵי קִדְּשׁ,
 זָכָר לַיְצִיאַת מִצְרַיִם,
 כִּי בָנוּ בְּחֵרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מְכַל הָעַמִּים,
 וְשָׁבַת קִדְּשָׁךְ כְּאֵהָבָה וַיְבָרְצוֹן הַנִּחְלָתָנוּ.
 בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְקַדְּשׁ הַשָּׁבַת.

"כִּי בָנוּ בְּחֵרְתָּ"

בקידוש כתוב:

"כִּי בָנוּ בְּחֵרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מְכַל הָעַמִּים"

הרעיון שאלוהים בחר בעם ישראל מופיע כבר בתורה, והוא ליווה את העם היהודי בכל הדורות. רעיון זה מסביר את הקשר המיוחד שיש לעם היהודי עם אלוהיו. בתקופות קשות עודד הרעיון הזה את היהודים, אך הוא גם עורר שאלות ובעיות.

1 נסו לחשוב: אלו בעיות יכולה להיות בתפיסה שאלוהים בחר את עם ישראל מכל העמים?

המחנך, הסופר והמשורר בארי צימרמן עסק ברעיון הזה:

השאיפה להפוך עם שלם לעם סגולה (=עם נבחר, בעל תכונות מיוחדות) יש בה הונאה עצמית מובנית. מי שסבור שערכי אדם מבחינים בין דם לדם, בין עם לעם, טועה ומטעה [...].
 "כי בנו בחרת ואותנו קידשת מכל העמים" - איך נרשה לעצמנו לומר זאת?
 איך נינצל מעונשה של יהירות?
 איך נבטל את ממד התחרות?
 וכך אנחנו מוצאים עצמנו עומדים ליד שולחן השבת, בזמן ה"קידוש" מזמרים מילים עתיקות אלה (אין לנו אחרות) ומקשטים אותן בסימני שאלה:
 "כי בנו בחרת?" אנחנו שרים;
 "ואותנו קידשת?" אנחנו תוהים;
 מכל העמים?"
 אשרי היודע לשאול [...].

(בארי צימרמן, מתוך: ממך אליך - ספר השבת, עורך יונדב קפלון, ידיעות אחרונות ספרי חמד, תל אביב 2010, עמ' 108)

- 1 מהי הבעיה באמירת המשפט "כי בנו בחרת מכל העמים", לפי בארי צימרמן?
- 2 איך פותר צימרמן את הבעיה? איך הוא מציע לומר את הקידוש?
- 3 יש הטוענים שמשמעות הבחירה של אלוהים בעם ישראל אינה שיש לעם ישראל זכויות יתר, אלא שעל היהודים מוטלת אחריות, שהבחירה היא משימה ואתגר שעליהם לעמוד בו.
- 4 נסו להסביר כיצד היותנו "עם נבחר" מטילה עלינו אחריות מיוחדת - באיזו אחריות מדובר (אחריות למה)? כיצד היא מגדירה את הזהות שלנו?
- 5 מה דעתכם על הרעיון שעם ישראל הוא "עם נבחר"?

יונתן: הסיפור על הקידוש במבצע "שלום הגליל" היה חזק ממש.
נועה: אני מסכימה, אני חושבת שהוא יישאר אתי, ושאזכור אותו בכל פעם שנאמר קידוש בבית.
יונתן: מעניין לראות איך מעשה שאנשים עושים בכל שבוע יכול להפוך לבעל משמעות מיוחדת בנוסבות מיוחדות...
נועה: נכון. למשל, ברור שאם היו מעבירים בין הטנקים משקה אחר ולא עושים קידוש, החוויה לא הייתה חזקה כל כך.
יונתן: עדיין קשה לי להגדיר מה בקידוש הזה היה משמעותי כל כך בשביל החיילים. אני די בטוח שלא מדובר בנוסח הקידוש, במילים עצמן...
נועה: אני מסכימה, אז מה זה היה?